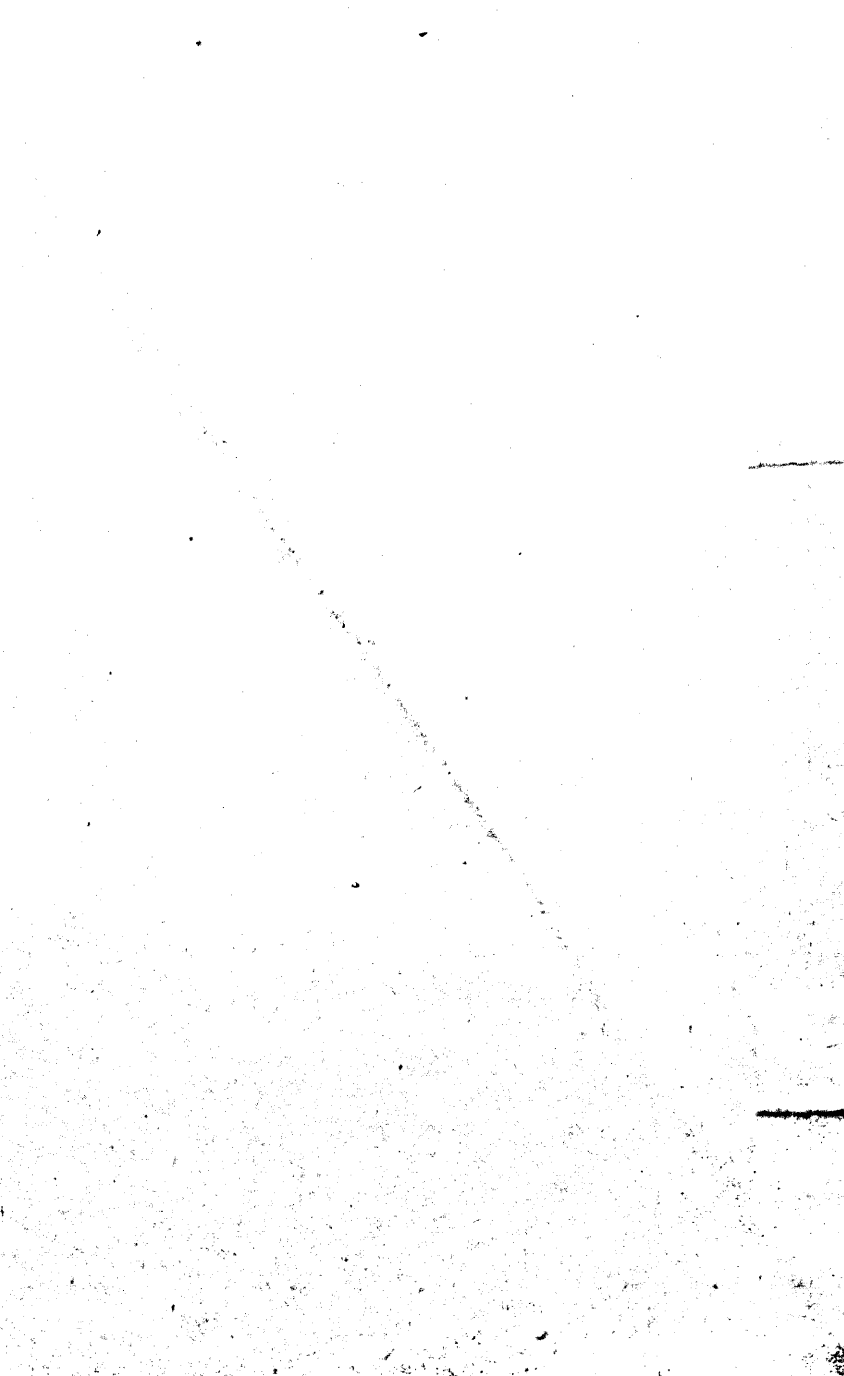

B6385

BRUNS, L.

Inglise keele
grammatika.

B.
6385.

Hinnata kaasanne „Kirjand. Uud.“ nr. 29/30.

Karl Bruus

Tartu reaalgümnaasiumi inglise keele õpetaja.

Inglise keele grammatika

keskkoolidele ja iseõppijatele

ef 3352

110 393

1929. 21. 24.

K./Ü. „LOODUS“, Tartus, 1929

EESSÕNA.

Käesolev õpperaamat tahab anda meie keskkooli vajadustele kohaldatud ülevaate inglise keele grammatilisest struktuurist. Sellelt seisukohalt on eriti tähelepanelikku käsitlust leidnud väljendusvormid, mille tõlgitsemine ja korrektne tarvitamine tekitab eesti õpilasele tavaliselt raskusi. Aine valikus on esijoones silmas peetud keeleõpetuse praktilisi ülesandeid, ja selle tõttu on vaid möödaminevalt riivatud või jäänud üldse puudutamata paljudki teoreetilised detailid, mis pedagoogilises perspektiivis osutuvad võrdlemisi tähtsusetuiks.

Aine käsitlus kannab deduktiivset ilmet, kuna siin esikohal asetseb reegel ja sellele järgnevad näitelauseid. See järjestusprintsiiip ei tarvitse seista vastuolus induktiivse õppevormiga, sest viimane laseb keelelisteks vaatlusteks ja võrdlusteks tarvilise materjali hankida klassis käsiteldavaist lugemisaineist; grammatika õpperaamatus antavad näitelauseid ei suuda asendada seda loomulikku induktsioonimaterjali ja pakuvad vaid illustratsioone reeglitele, mis on indutseeritavad klassilektüüri ainetel.

Ladina terminoloogia tarvituselevõtt käesolevas õpperaamatus toeb võõrkeelte õpetajate I kongressil 1927. a. detsembris vastu võetud resolutsioonile, millega tunnistati soovitavaks grammatilise terminoloogia ühtlustamine kõigis keskkooli astmel õpetatavais keelides.

Grammatilistele reeglitele on püütud anda võimalikult selge ja lihtne sõnastus; kuivõrt see on alati õnnestunud,

jääb muidugi raamatu tarvitaja otsustada. Reeglite illustreerimiseks valitud näitelauseid on suuremalt osalt pärit allpoolloendatud allikatest.

Olen teadlik selles, et raamatus leidub paratamatult puudeid ja vigugi, ning palun neid siinkohal vabandada. Ühtlasi oleksin kolleegidele tänulik lahkete ettepanekute ja näpunäidete eest, mis võimaldaksid tähelepanud puuete kõrvaldamist tulevikus.

Lõpuks loen oma meeldivaks kohuseks avaldada tänu koolinõunik J. Estamile ja mag. J. Schvalbele nende väärtsuliku kaastöö eest raamatu koostamisel ja korrektuuri lugemisel.

K. Bruus,

inglise keele õpetaja Tartu linna poeeglaste reaalgümnaasiumis.

Kasutatud allikate nimestik.

- Marshall & Schaap, Manual of English for Foreign Students.
Deutschbein, Mutschmann, Eicker, Handbuch der
englischen Grammatik.
Deutschbein, Englische Syntax.
Riemann-Eckermann, Englische Sprachlehre.
Zeiger und Humpf, Englische Grammatik.
Dubislav, Boek und Gruber, Methodischer Lehrgang
der englischen Sprache.
Nesfield, English Grammar Past and Present.
-

§ 13. Korrapärase verbi preteeritum ja mineviku partitsiip.

Mõlemad muuted kujunduvad korrapärasel verbil infiniitivist lõpu **-ed** abil; selle muutelõpu hääldamine on

[d] vokaalide ja heliliste konsonantide järel:

to play — played [pleid]
to love — loved [lʌvd]
to call — called [kɔ:lɪd]

[t] helitute konsonantide järel:

to like — liked [laikt]
to dress — dressed [drest]
to wish — wished [wiʃt]

{id} d ja t järel:

to end — ended [endid]
to hate — hated [heitid]

Märkus: **Adjektiivide** lõpu **-ed** hääldamine on alati [-id]:

naked [neikid] — alasti
wicked [wikid] — õel
ragged [rægid] — närune.

§ 14. Õigekirjutuse juhiseid.

Lõpu **-ed** ees leiavad aset järgmised tüve muutused:

- a) tüve lõppvokaal **-e** langeb välja:
to love — loved
- b) lõpu **-y** asemel kirjutatakse **i**, kui eelmine häälik on konsonant:
to carry — carried
to try — tried
aga: to play — played
- c) tüve lõppkonsonant, mille ees on rõhutatud lihtvokaal, kirjutatakse kahekordselt:
to stop — stopped
to per'mit — permitted
to pre'fer — preferred

- d) I kirjutatakse kahekordselt ka siis, kui eelmine vokaal on rõhuta:

to com'pel — compelled
to 'signal — signalled

§ 15. Futuurum ja konditsionaal.

(vdl. § 57).

Futuurum ja konditsionaal kujunduvad abiverbide **shall, should** ja **will, would** ning infinitiivi abil, kusjuures

shall, should tarvitatakse 1. pöördes;
will, would — 2. ja 3. pöördes.

Küsivas muutes tarvitatakse

1. ja 2. pöördes — shall, should;
3. pöördes — will, would.

Shall I be there in time? Yes, I am sure you **will**. **Shall you go** to school to-day?

If I had no boots, my stockings **would get** wet, and I **should cut** my feet on the sharp stones. **Should you like** to see our garden?

§ 16. Verbi küsivad muuted.

Küsivates muudetes seisab subjekt teisel kohal, nimelt

- a) aktiivi preesensis ja preteeritumis abiverbi *to do* vastava muute järel:

Does he know his lesson?

What **did he** want?

When **did it** happen?

Märkus: *to be, to have* ning defektiivide (vt. § 28) küsivad muuted kujunduvad ilma abiverbita *to do*:

Have you a brother?

Is that man your father?

Can he help me?

b) liitmuudetes esimese abiverbi järel:

Would **your father** have allowed it?
Have **the boys** been punished?

§ 17. Verb ei esine küsivas muutes,

kui küsiv pronoomen (või adverb) on küsilause

a) subjekt:

Who saw him?
What makes you so happy?

b) subjekti atribuut:

Whose dog killed the cat?
What things lie on the table?
How many people sleep in this room?

§ 18. Verbi eitavad muuted.

Eitavad muuted kujunduvad partikli **not** abil, mille asend on

a) aktiivi preesensis, preteeritumis ja imperatiivis abiverbi *to do* vastava muute järel:

He **does not** know his lesson.
He **did not** read much last summer.
Do not go there!

b) liitmuudetes esimese abiverbi järel:

He will **not** come to-day.
I should **not** have done it.

§ 19. Verb ei esine eitavas muutes,

kui lauses leidub mõni muu eitav sõna (never, no, nobody, nothing, etc.; vdl. § 149, 3):

You never **come** in time = teie **ei tule** kunagi õigel ajal. No one **knows** his own end. Nobody **had seen** him before.

3. *to have* järgneva infinitiiviga tähendab sundi või vajadust, mis on tingitud välistest oludest (= pean, olen sunnitud):

We **have to wait** here. The king **had to fight** against his own brother. Before the invention of printing books **had to be written** by hand.

§ 26. to be.

1. *to be* on sidemeks subjekti ja predikaaditäite vahel:

In summer the days **are** warm.

My father **was** a farmer.

2. *to be* ja oleviku partitsiip kujundab progressiivi (vdl. § 7):

Many wild flowers **are blooming** in the fields.

I **was working** in the garden when he came.

3. *to be* ja mineviku partitsiip kujundab passiivi (vdl. § 6):

The ship **is driven** by the wind.

The wolf **was killed** by the hunter.

4. *to be* järgneva infinitiiviga tähendab eelseisvat tegevust või sundi, mis on tingitud kellegi käsust (= mul tuleb, ma pean):

What **is** to become of us? You **are to** come downstairs, mother is waiting for you.

5. *to be* passiivi infinitiiviga tähendab võimalust (= võin):

A ship **is to be seen** there. This song **was to be heard** everywhere. The English are **to be found** living all over the world.

§ 27. to do.

(Vt. § 8.)

1. *to do* iseseisva verbina tähendab „tegema“:

What shall we **do**? It **has not done** you any harm. He who is afraid **of doing** too much always **does** too little.

2. *to do* asetäitva verbina

- a) seisab teise, juba nimetatud verbi asemel, eriti vastuses:

He sang better than you **did**. Do you like English better than French? Yes, Sir, **I do**.

- b) tähendab „eks ole?“:

1. You like apples, **do you not?** (don't you?) 2. You do not like apples, **do you?**
1. You saw him, **did you not?** (didn't you?)
2. You did not see him, **did you?**

Märkus: Jaatava lause lõpul on eitav muude (vdl. näide nr. 1) ja ümberpöörduvalt (näide nr. 2).

3. *to do* toetava ehk abiverbina (järgneva infinitiiviga) esineb preesensis, preteeritumis ja imperatiivis

- a) verbi küsivate muudete kujundamisel (vdl. § 16, b):

Do you know many of these boys?
Did you enjoy the play?

- b) verbi eitavate muudete kujundamisel (vdl. § 18, b):

I do not know this lady.
Do not take my book!
I did not think it possible.

- c) rõhutamise otstarbel jaatavas kõnes (tõlkes: „tõepoolest, tingimata, ometi, -gi“):

I do know my lessons, I can assure you.
Please, **do come** this afternoon! William **did land** with an army.

- d) kui lause algab negatiivse adverbiga või konjunktsiooniga, nagu:

never — mitte kunagi little — vähe
scarcely — vaevalt seldom — harva
neither . . . nor — ei . . . ega:

Never **did I listen** to such a song. Little **did he think** of his family.

§ 44. Dare

tähendab **julgema** ja esineb

a) defektiivina:

She **dare not enter** the dark room. The young boy **dared (to) go** to London alone.

b) täieliku verbina:

The enemies **did not dare to approach**.

Aeg.

§ 45. Preesens (Present)

väljendab

a) tegevust olevikus, ühekordset või korduvat:

The sun **shines** bright to-day. When I **get up**, I **wash** my face.

b) üldiselt maksvat tõsiasja:

Two eyes **see** better than one. Sixty seconds **make** a minute.

c) mõnikord tulevikku:

To-morrow **I start** for London. When you **are** older, you will learn how large the sun is.

§ 46. Perfekt (Present Perfect)

väljendab niisugust möödunud tegevust, millel on side olevikuga; ta võib tähendada

a) tegevust minevikus, mille tagajärg ulatub olevikuni:

Our train **has stopped** (= it stands still). The horse **has lost** a shoe (= it is without a shoe). Our homes **have been burnt** down by the Norman nobles, our lands **have been stolen** (= we have no homes and lands now).

- b) tegevust või olukorda olevikus, mille algus minevikus:

How long **have you lived** (elate teie juba) in this country? My brother **has been learning** (õpib juba) English about two years. How many years **has your father been dead**?

Märkus: Perfekt *I have got* on kõnekeeles sagedasti tarvitav *I have* asemel.

He **has got** good legs = he has good legs.

§ 47. Preteeritum (Past)

väljendab minevikus lõpetatud tegevust, millel ei ole suhet olevikuga; teda tarvitatakse

- a) kui tegevuse aeg on ligemalt määratud adverbiaaliga (yesterday, last night, the other day, many years ago, etc.):

This man has been very unfortunate. He **was** ill last autumn, and his children **had** scarlet fever. He **came** to me yesterday and **asked** me to see you about his rent. — Have you seen the museum? Yes, I **was** there the other day.

- b) jutustuses:

Once upon a time there **was** a poor widow, who **had** a son named Jack. The widow **worked** very hard from morning till night, but she **could** not earn enough money to keep herself and her son.

Võrdle preteeritumi ja perfekti tarvitamist lausetes:

I **was** (olin) ill a long time. I **have been** (olen juba) ill a long time. How long **were you** (olite) in England? I **lived** (elasin) there for three years. How long **have you been** (olete juba) in England? I **have lived** (eian juba) here for three years.

Kõneviis.

§ 51. Indikatiiv.

Indikatiiv näitab, et mingi tegevus tõeliselt toimub või on toimunud. Seda kõneviisi tarvitab inglise keel ka kaudses kõnes ja kaudses küsimuses:

The stranger said that I **was** a fine boy, and asked me if I **had** many brothers and sisters.

§ 52. Otsene ja kaudne kõne.

Kaudse kõne ajavorm oleneb pealause predikaadist.

- 1) Kui pealause predikaat on **preesensis, perfektis, futuurumis** või **imperatiivis**, siis on kaudses kõnes sama ajavorm, mis oleks otseses kõnes:

The judge says (has said, will say): "This man **is** innocent." The judge says (has said, will say) that this man **is** innocent. Ask Tom: "**Have** you found your book?" Ask Tom if he **has** found his book.

- 2) Kui pealause predikaat on **preteeritumis** või **pluskvamperfektis**, siis on kaudse kõne ajavorm võrreldes otsese kõnega järgmiselt muutunud:

- a) otsese kõne **preesensi** asemel on kaudses kõnes **preteeritum**:

The teacher said (had said): "The boys **are** ready to begin their work." The teacher said (had said) that the boys **were** ready to begin their work. He asked me (had asked me): "**Is** that man a German?" He asked me (had asked me) if that man **was** a German.

- b) otsese kõne **preteeritumi** ja **perfektumi** asemel on kaudes kõnes **pluskvamperfekt**:

I said (had said): "The boys **arrived** yesterday. I said (had said) that the boys **had arrived** yesterday. The woman thought (had thought): "My son **has forgotten** me." The woman thought (had thought) that her son **had forgotten** her.

- c) otsese kõne **futuurumi** asemel on kaudes kõnes **konditsionaal**:

We asked (had asked) him: "Will Mary **dine** with us to-morrow?" We asked him (had asked him) if Mary **would dine** with us to-morrow. The teacher's opinion was (had been): "This boy **will make** good progress." The teacher's opinion was (had been) that this boy **would make** good progress.

§ 53. Konjunktiiv ja selle erilised muuted.

Konjunktiiv tähendab midagi soovitavat, mõeldavat, oletatavat.

Konjunktiivi väljendavad inglise keeles osalt erilised verbaalmuuted, osalt abiverbid.

Konjunktiivist on praeguses kirjakeeles säilinud vähe erimuuteid.

- a) **Preesensi** konjunktiiv võrdub kõigis pöördteis infinitiiviga:

The fishers must work, though storms **be** sudden, and waters deep. **Be** that as it may. God **bless** you! Thy kingdom **come**!

- d) Attribuut- ja adverbiallausetes, kui nende teostumine on oodatav alles tulevikus (järelkult kahtlane):

Alfred the Great never ceased to hope for a brighter time, when he **should be able** to punish the Danes. There were many people in England who longed for the time when the church of England **should be** entirely free from Rome.

§ 57. Konditsionaal.

Konditsionaalil on kaks ajavormi: preesens ja perfekt.

I konditsionaal: I should come — ma tuleksin.

II konditsionaal: I should have come — ma oleksin tulnud (vdl. § 15).

§ 58. Konditsionaal- ehk tinglauseid.

Tinglauseid on kolmesuguseid:

1. Tingimus on võimalik ja teostuv (casus realis). Sel korral seisab **pea- ja kõrvallauses indikatiiv**:

If he **comes**, he **will be** welcome. If the boy **has done** it, he **deserves** punishment.

2. Tingimust peetakse võimalikuks tulevikus (casus potentialis). Sel korral seisab **peallauses indikatiiv** ja **kõrvallauses should** (ehk *were to*) abil väljendatud **konjunktiiv**:

If he **should (were to) come**, **tell** him that I am not in. If circumstances **should lead** me to England again, I **shall not fail** to look you up.

3. Tingimus ei vasta tõsioludele või pole enam võimalik (casus irrealis). Sel korral väljendab

a) **olevikku** pealauses **I konditsionaal** ja kõrvallauses konjunktiivne **preteeritum** (vdl. § 53, c):

If you **knew** him, you **would** certainly **love** him. If the British **did not live** on an island, they **would not be** so rich and powerful.

b) **minevikku** pealauses **II konditsionaal** ja kõrvallauses konjunktiivne **pluskvamperfekt** (vdl. § 53, c):

If our horse **had not fallen**, we **should not have missed** the train. If they **had caught** you, they **would have shot** you.

Märkus 1: Defektiivide puuduva konditsionaali asendab konjunktiiv (vdl. § 53, c ja märkus) või mõni sünonüümne verb konditsionaalis:

You **couldn't** do it if you tried forty times. I **might have doubted** the truth of what you told me, if I had not seen it with my own eyes. If the sun were not bigger than the earth, we **should not be able** to see it. If we had not caught the night train, we **should have had** to put up at the village inn.

Märkus 2: Konjunktsioon *if* võib puududa; siis algab kõrvallause predikaadiga:

Could I only see his face again, I **should be** happy.

§ 59. Imperatiiv.

1. Imperatiiv 2. persoonis nii singularis kui pluuralis

a) võrdub infinitiiviga:

Come up to the blackboard!
Take the chalk!

This author **writes** well. He **is writing** a novel. **Does it** always **rain** in England? No, but to-day it **is raining**. What **have you been doing** to-day? (mõeldakse tegevuse kestust). What **have you done** to-day? (mõeldakse resultaati). I **have been trying** to see the king these three days.

b) kui kahest tegevusest üks toimub teise kestel:

It **was raining** when we left the house. I saw a workman, who **was eating** his dinner. We **had been playing** when they came.

§ 62. Progressiiv passiivis.

Passiivil on preesensis ja preteeritumis kaks erinevat tähendust. Lause "The book is printed in London" oleks tõlgitav:

1. Raamatut trükitakse Londonis (lõpetamata tegevus);
2. Raamat on trükitud Londonis (lõpetatud tegevus).

Lõpetamata tegevus leiab tarbe korral selge väljenduse progressiivi vormides; "the book is being printed" = raamatut trükitakse praegu, raamat on trükis.

The apartments of the palace **are being fitted up** for the reception of the king. The soldiers **were being drilled** as we passed. While the horse **was being shod**, we took a walk.

§ 63. Juhud, mil progressiiv ei ole võimalik.

Progressiiv väljendab küll teataval hetkel edasi kestvat, kuid siiski ainult ajutist tegevust või olukorda. Sellepärast ei või teda tarvitada

a) kui tegevus või olukord on **alaline**.

Võrdle: London **lies** on the Thames. The dog **is lying** under the table. The tree **stands** on the lawn. The children **are standing** on the lawn. The trees which **grow** before the house **are growing** higher every year.

- b) kui tegevus või olukord ei ole ajutiselt katkestatav (nagu to love, to hate, to believe, to know, to fear, to understand, to belong, etc.):

The boys **are playing** football, they **like** to play it. Charles **loves** his parents and **knows** what he **owes** them.

§ 64. Infinitiiv.

Infinitiiv on verbi substantiivne vorm. Kuid infinitiivil on säilinud ka verbi omadused, näiteks võimalus omada objekti ja adverbiaali:

I am glad to see **you**.

I intend to learn **diligently**.

Infinitiivil on järgmised vormid:

	Aktiiv.	Passiiv.
1. Preesensi infinitiiv:	to help;	to be helped;
2. Perfekti infinitiiv:	to have helped;	to have been helped.

Infinitiiv esineb kahel kujul:

1. prepositsiooniga *to* (prepositsionaalne infinitiiv);
2. ilma prepositsioonita (liht-infinitiiv).

§ 65. Infinitiiv subjektina

esineb prepositsiooniga *to* ja asetseb predikaadi ees või järel (viimasel juhul eelsubjektiga *it*):

To be or not to be, that is the question.
To err is human, **to forgive** divine. **It** is never too late **to learn**.

Märkus: Infinitiiv võib omada kaudset subjekti, mis ta juurde liitub prepositsiooni *for* abil (vdl. ka näiteid § 72):

It is necessary **for him to go** now (= that **he should go**). It is not good **for a boy to be** up very late at night. It is against the law **for a king of England to be** a Catholic.

Kridetud 20. okt. 1930.

